

Nr. 4 2024 - Årgang 79

Vi i LOP

Medlemsblad for LOP
- Landsforbundet for
offentlige pensjonister

LOP

Våre krav til
statsbudsjettet 2026

Dette årets
pensjonsvekst

Fokus på
boligpolitikk

Medlemsblad for Landsforbundet for offentlige pensjonister, LOP, som er landets eldste og nest største pensjonistorganisasjon.

LOP er uavhengig, partipolitisk og livssynsmessig nøytral.

Utkommer 4 ganger årlig
ISS 1890-3398
Opplag: 10.000

Frist for nr. 1 - 2025 1. mars 2025

Signerte artikler står for skribentens egne meninger.
Ettertrykk tillatt med kildehenvisning.

Forsidebilde: Pexels Photo Illustrasjonsfotos: Bigstockphoto

INNHOOLD

Rapport fra sentralstyret	s. 5
Våre krav til statsbudsjettet 2026	s. 6
Pensjonsveksten i 2024	s. 10
Boligpolitikk for seniorer	s. 12
Tannhelseutvalgets rapport	s. 16
LOP Trondheim 70 år!	s. 18
Nytt fra lokallagene	s. 20
Kryssord	s. 30

SEKRETARIAT

Postadresse:
Postboks 601 Sentrum, 0106 Oslo

Besøksadresse:
Torggata 15, 0181 Oslo

Ingjerd Hovdenakk
91 57 88 63
hovdings@gmail.com

Odd Arne Aadneram
46 44 31 65
oaaad@outlook.com

Daglig leder: Wenche Sandlie
22 42 22 55
post@lop.no
www.lop.no
Kontortid: man–fre 09.00–15.00

(Karin Ståhl Woldseth, permisjon i 2024)
97 69 95 84
karin.woldseth@gmail.com

SENTRALSTYRET

Styreleder
Rannveig Bærheim
48 14 67 37
ranveig.berheim@lyse.net

Siri Rønnaug Randers-Pehrson
90 64 16 29
sirirrp@gmail.com

Nestleder:
Berit Lånke
91 84 59 95
berit.lanke@gmail.com

Varamedlemmer:
Knut Farestveit
41 64 81 98
knut.o.farestveit@gmail.com

Styremedlemmer:
Sylvia Labugt
90 10 39 58
sylvia.labugt@gmail.com

Johnny Eide
41 30 53 75
eidejohnny@gmail.com

Åge Rosnes
48 01 80 11
aarosnes@online.no

PENSJONSUTVALGET
Rannveig Bærheim
48 14 67 37
ranveig.berheim@lyse.net

HELSE- OG VELFERDSUTVALGET

Ingjerd Hovdenakk
91 57 88 63
hovdings@gmail.com

KOMITE FOR ELDRERÅDSARBEID

Nils Mæhle
90 92 26 73
nils.mahle@outlook.com

VERVEKOMITE INKLUDERT INFORMASJON- OG OMDØMMEBYGGING

Åge Rosnes
48 01 80 11
aarosnes@online.no

KOMITE FOR STRATEGI OG UTVIKLING

Berit Lånke
91 84 59 95
berit.lanke@gmail.com

REDAKTØR

Margaretha Hamrin
95 23 21 31
mgh@hamrin.no

VÅR STEMME ER VIKTIG!

Gode LOPère,

Takk for at du er medlem i LOP!

Du har forstått hvor viktig LOP er for offentlige pensjonister. Vi er den eneste pensjonistorganisasjonen som har sikring av offentlige pensjoner som sitt hovedformål. Derfor er det viktig at vi alle jobber for å få flere medlemmer for å stå sterkt ved drøftinger med Storting og regjering. En økt medlemsmasse vil gi oss bedre mulighet til å styrke sekretariatet, og dermed kunne delta på flere offentlige høringer på Stortinget.

LOP jobber for at «friske» eldre skal kunne velge om de vil stå lengre i jobb uten å miste sine opparbeidete rettigheter.

Vi hører stadig om hvor mange vi blir, og hvor få som kommer til å arbeide i omsorgssektoren i fremtiden. Det er derfor et paradoks at eldre som jobber utover oppnådd pensjonsalder, blir straffet for det ved å redusere tjenestepensjonen gjennom samordningsfella, eller som må slutte i arbeid ved korttidssykdom på grunn av manglende sykelønn. LOP jobber for at «friske» eldre skal kunne velge om de vil stå lengre i jobb uten å miste sine opparbeidete rettigheter.

Mange eldre er ensomme i dag. Dette kan i ytterste konsekvent føre til både psykiske og fysiske plager. Frivillige organisasjoner gjør en formidabel jobb, men det er ikke nok. LOP tar opp problematikken i drøftingsmøter og innspill til regjeringen, men jeg vil også oppfordre dere til å ta kontakt med tidligere arbeidskolleger som dere tror kan være ensomme. Det kan enten være ved besøk, eller ved å arrangere kollegatreff med jevne mellomrom. Det koster lite og er svært hyggelig for alle parter.

Jeg ønsker dere alle en **God Jul** med ønske om at vi tar godt vare på hverandre nå i førjulstiden!

Rannveig Bærheim
Leder i sentralstyret i LOP

Jeg takker nå for 2024 som nå snart er over, og 2025 står og venter på oss. I 2024 har LOP satt pensjonistenes interesser på den politiske agendaen, og har levert flere høringer. Det er også sendt henvendelser til flere av komiteene på stortinget. LOP sine krav til statsbudsjettet for 2026 er nylig sendt til Arbeids- og inkluderingsdepartementet.

To av møtene om statsbudsjettet er avholdt med Arbeids- og inkluderingsministeren i år, de to siste avholdes våren 2025. LOP sine krav til statsbudsjettet 2026, kan dere lese om i dette bladet og på hjemmesiden vår.

LOP har allerede mye på agendaen for 2025. I første halvdel av 2025 vil det bli jobbet videre med kravene til både statsbudsjettet 2026 og tryggedrøftinger 2025. Flere høringer skal besvares. I lokallagene er det planlagt mange faglige, kulturelle og sosiale arrangementer. I lokallagene er det også planlagt flere spennende turer i inn og utland. Lokallagene er en hyggelig arena å møte andre pensjonister på.

LOPs landsmøte i sommer ga det nyvalgte sentralstyret i oppdrag å utarbeide et strategidokument som skal gjelde frem til 2027. Dette strategidokumentet ble vedtatt på sentralstyremøte 21. november og er nå rammeverket for LOPs arbeid fremover. Det kan leses mer om strategidokumentet på LOP sin hjemmeside.

Og så fortsetter jeg med oppfordringen min også i dette nummeret av Vi i LOP: Bor du et sted i landet hvor det ikke er lokallag, men kunne tenke deg det – og kanskje også kunne tenke deg å være med å starte et lokallag? Ta kontakt med daglig leder eller styreleder (kontaktinformasjon finner du på side 2 i bladet).

Etablering av et nytt lag vil være både en meningsfylt og morsom jobb, og vil skje i godt samarbeid med sekretariatet og sentralstyret.

LOP trenger hver og en av dere, og LOP trenger enda flere medlemmer. Jo flere vi teller, jo tyngre aktør blir vi både i forhold til pensjonistenes kulturelle, sosiale, helsemessige og økonomiske interesser. Oppfordringen til alle våre medlemmer er at dere verver flere medlemmer.

Vi har i høst fått nye medlemmer, og dere ønskes velkommen. Kos dere med dette nummeret av medlemsbladet vårt Vi i LOP. Og ta gjerne kontakt med et lokallag. Kontaktinformasjon finnes bakerst i bladet.

Jeg avslutter med å ønske 2025 velkommen. Med ønsker om en god jul og et godt nytt år!

Wenche Fandlie
Daglig leder LOP

70-års jubileum i Trondheim LOP

Den 26. november i år var det dekket til julebord og jubileumsfest for medlemmene av Trondheim og Omland LOP. Festen ble holdt på Hornemannsgården som er pensjonistenes tilholdssted i Trondheim.

Det var dekket nydelige bord og på menyen stod juleallerken og riskrem med kaffe. Godt i glasset fra baren sørget hver enkelt for selv. Hornemannsgården har et godt kjøkken hvor vi til hverdags kan kjøpe både kafemat og middag, men nå var det dekket nydelige bord til fest for oss.

Trondheimslagets leder, Aage Borrman åpnet med litt av historien fra dannelsen av laget. (Se under). Vi fikk flott musikk og akkompagnement til julesanger av Arne Fredrik Lånke og LOPs sentralstyreleder Rannveig Bærheim var kveldens hovedgjest og holdt kveldens festtale. Det var ulike innslag og utlodning, kort sagt en hyggelig og festlig kveld hvor folk så ut til å kose seg.

Så litt til historien:

Da Landslaget for Statpensjonister (LSP) ble stiftet 15. februar 1939 var dette den første offentlige pensjonistorganisasjonen i Norge. Fra begynnelsen av hadde organisasjonen kun statpensjonister som hentet sin pensjon fra Statens Pensjonskasse, som medlemmer. Senere, på Landsmøtet i 1989, ble det bestemt at også medlemmer av Kommunal Landspensjonskasse kunne bli medlem og dermed fikk vi Landsforbundet for offentlige pensjonister.

Fra 1950 ble det bestemt at LSP kunne ha lokallag. Først ute var Oslo og Bergen i 1951. (Mer historie er å finne på lop.no) Så ble det Trondheims tur. I referatet fra konstitueringen kan vi lese:

«Den 25. mars 1954 konstitueredes Trondheim og Omegn Statpensjonistlag. Som styre fungerer inntil videre: Enkepensionistene fru justitiarius Ragna Bruun og fru res. kap. Opdabl samt egnepensionistene fabrikkinspektise Marie Sundby, lektor O. K. Hoem og sokneprest P.Sæbø.»

Sokneprest Sæbø har underskrevet referatet og dette er alt som er skrevet om stiftelsen av laget i Trondheim og eneste referat fra stiftelsesåret. Vi kan likevel se i referatet fra første styremøtet i 1955 at «Regnskapet i revideret stand for 1954, der viser en formue per 31/12 stor kroner 198,62».

Sentralstyreleder Rannveig Bærheim
og leder av LOP Trondheim Aage Borrman

Dette kan man vel si var et livskraftig lag, og i dag er vi nesten 300 medlemmer i Trondheim og omland LOP. Og en god grunn til at Trondheim og omland LOP ville feire både jubileum og julebord.

Berit Lånke
Nestleder i sentralstyret i LOP

LOP HAR SAMARBEID MED:

- Norsk Sykepleierforbund
- Skolelederforbundet
- Presteforeningen
- Meteorologisk Institutt
- Norsk Radiografforbund

LOPs krav til STATSBUDSJETTET 2026

LOPs styreleder Rannveig Bærheim har fremmet LOPs krav til statsbudsjettet for 2026 i dialogmøter med arbeids- og inkluderingsministeren. Her får du oversikt over våre hovedkrav i prioritert rekkefølge

1. Alderspensjon/tjenestepensjon

2. Kommuneøkonomi

3. Endringer i skatteregler

4. Helse- og sosialutfordringer

1. ALDERSPENSIJON/TJENESTEPENSIJON

1.1 Påvirkning av løpende pensjoner

LOP har sluttet seg til prinsippet om at regulering av pensjonene skal skje etter et gjennomsnitt av lønns- og prisvekst. Vi håper regjeringen ikke går bort fra dette. Prinsippet gir forutsigbarhet og trygghet for pensjonistene. LOP støtter fullt ut at trygdeoppgjøret behandles av Stortinget i vårsesjonen.

For LOP er det i tillegg viktig å poengtere at pensjonene til pensjonister med offentlig tjenestepensjon ikke blir gjenstand for forhandlinger. Dette er opparbeidde rettigheter.

- LOP krever en videreføring av dagens ordning med prosentvise tillegg i trygdeoppgjøret.

1.2 Oppregulering av minstepensjonen samtidig som en sikrer tjenestepensjonene

LOP deler oppfatningen som flere partigrupper på Stortinget har påpekt, at satsene for minste pensjonsnivå ligger for lavt. Vi støtter også at det skal opprettes en plan for årlig opptrapping av minste pensjonsnivå opp mot EUs fattigdomsgrense på 60% av medianinntekt. Vi mener det er viktig at dette ses på som sosialpolitisk innsats mot de med lavest pensjonsinntekt, og at det finansieres med «friske» midler i statsbudsjettet. LOP

kan ikke akseptere at kostnadene av en slik reform skal belastes rammen for det ordinære trygdeoppgjøret. Vi er opptatt av at arbeid skal lønne seg, og vise seg igjen i fremtidige pensjoner. Avkorting av løpende pensjoner og ensidig styrking av minstepensjonen vil, på sikt, føre til at flere pensjonister med tjenestepensjoner vil ende opp som minstepensjonister.

- LOP krever at det alltid skal være et positivt påslag i pensjonene som kommer fra tjenestepensjon.

1.3 Fjerne avkorting i grunnpensjon for gifte og samboende

Avkorting i grunnpensjon for gifte og samboende er en uverdigg ordning, som diskriminerer eldre sammenlignet med yrkesaktive.

- LOP krever at avkorting fjernes.

1.4 Lønn for offentlige pensjonister

LOP registrerer at mange offentlige virksomheter har behov for den kompetanse og kapasitet tidligere ansatte representerer. Dagens pensjonistavlønning gjør dette lite attraktivt. Pandemien og mottak av flyktninger har for eksempel vist behovet for bedre ordninger.

- For å sikre at offentlig virksomhet får tilstrekkelig antall kvalifiserte ansatte, foreslår LOP at alle offentlige pensjonister, som har restarbeidsevne, kan ha inntil 20% stilling på vanlige vilkår uten at det går ut over pensjonen.

1.5 Samordningsfella for offentlig ansatte som arbeider utover levealdersjustert pensjonsalder

Mange pensjonister er blitt oppfordret til å stå lenger i jobb uten å vite at dette medførte avkorting i tjenestepensjonen. Dette er særlig tilfelle for pensjonister født mellom 1944 og 1953.

LOP ber uansett om at offentlig ansatte får tilstrekkelig informasjon om dette før de fortsetter i jobb utover pensjonsalder.

- LOP krever at den urett som er gjort mot en rekke pensjonister i bestemte aldersgrupper rettes opp.

1.6 Etterlattepensjon (gjenlevende ytelse i folketrygden)

Det er bestemt å «fryse» etterlattepensjonen fra 2024 for aldersgruppen f. 1944 – 1962. Etterlattepensjonister i denne gruppen vil ikke ha mulighet for å bedre sin egen pensjon, mange er minstepensjonister, som ikke får anledning til å opprettholde kjøpekraften de har i dag.

- LOP krever at «frysing» av etterlattepensjonen reverseres og at den reguleres på linje med alderspensjon.

1.7 Sykepenger

Mange eldre ønsker å stå lenger i jobb, og samfunnet trenger deres arbeidskraft. Da er det et paradoks at dette kan medføre både reduksjon i fremtidig tjenestepensjon, men også at kortvarig sykefravær kan medføre at en må slutte i arbeid og ta ut pensjon.

- LOP krever rett til sykepenger for alle i ordinær stilling uavhengig av alder.

1.8 Eldre som ressurs

Eldre bidrar til samfunnsøkonomien gjennom skatt på pensjon og formue og yter et vesentlig bidrag i form av frivillig innsats, ikke minst som pårørende. Frivillig innsats alene utgjør ca 30 milliarder.

- LOP krever at bidraget fra eldre kommer fram i statsbudsjettet.

2. KOMMUNEØKONOMI

2.1 Styrket kommuneøkonomi

LOP får mange meldinger fra våre lokallag og medlemmer i lokale elderåd om en stadig strammere økonomi som går ut over tjenester rettet mot eldre, også lovpålagte tjenester.

Stortingsmelding 15 (2017) «Leve hele livet» og Bustadmeldinga (meld St 13 (2024)) har pekt på behovet for kommunene til å bedre situasjonen for de eldre, slik at de kan klare seg selv lenger og bo i egen bolig. Det betyr også økning i boliger som «Omsorg+» eller tilsvarende. LOP mener det er behov for økning i statlige bevilgninger til reformen, slik at alle kommunene kan skape «et aldersvennlig samfunn».

LOPs krav er en markant styrking av kommuneøkonomien slik at kommunene blir i stand til å møte den kontinuerlige økningen i behov og oppgaver.

Følgende er eksempler på tiltak som krever bedre finansiering:

- Styrke bemanningen i kommunehelsetjenesten ved å øke andelen faste og hele stillinger.
- Sørg for at det er nok sykehjemsplasser når eldre ikke er i stand til å bo lengre i egen bolig.
- Sørg for at helsehusene har et medisinsk forsvarlig tilbud, med adekvat faglig dekning i tråd med samhandlingssreformens intensjoner.
- Styrke hjelp til pårørende ved å opprette kontakttjenester og personer som kan assistere ved f.eks. pasientreiser.
- Styrke tilbudet til demente gjennom forsterket bolig, tilrettelagte fysiske aktiviteter, musikkterapi etc.
- Styrke psykolog- fysio- og ergoterapitilbudet for eldre.
- Beredskap for å hindre ensomhet blant eldre.
- Sikre god mat- og ernæringsomsorg for eldre.

2.2 LOP krever at det bevilges enda mer midler til Husbanken slik at flere eldre kan oppgradere sine boliger eller styrke tilbudet av tilpassede boliger.

2.3 Digitalt utenforskap

Mange eldre strever med utfordringer som krever digital kompetanse. Dette gjelder nær 600 000, og slår inn på alle samfunnsområder.

Fortsetter neste side ►►►

LOP konstaterer at skattereglene er **justert** for pensjonister med lav og midlere pensjon, men skjerpes for pensjonister med høy pensjon og formue. Mange pensjonister kommer **skattemessig dårligere ut enn yrkesaktive**, **minstefradrag og trygdeavgift** må derfor justeres i tråd med reguleringen for yrkesaktive.

Situasjonen er svært aldersdiskriminerende. LOP er glad for at det er foreslått 5 millioner for 2025 for å styrke digital inkludering og utvikle opplæringstilbud for eldre

LOP krever at det bevilges tilstrekkelig midler til offentlige og private/frivillige aktører som kurser eldre/pårørende i bruk av digitale hjelpemidler i fremtidige budsjetter

3. ENDRINGER I SKATTEREGLENE

LOP konstaterer at skattereglene er justert for pensjonister med lav og midlere pensjon, men skjerpes for pensjonister med høy pensjon og formue. Mange pensjonister kommer skattemessig dårligere ut enn yrkesaktive, minstefradrag og trygdeavgift må derfor justeres i tråd med reguleringen for yrkesaktive.

LOP krever;

- *Minstefradraget for pensjonistene må reguleres på linje med reguleringen for yrkesaktive.*
- *Trygdeavgiften er blitt redusert for yrkesaktive, men ikke for pensjonistene. Særskilt skattefradrag for pensjonister må derfor kompensere for dette. Alternativt at trygdeavgiften reduseres til sitt opprinnelige nivå.*
- *Fradrag for store sykdomsutgifter videreføres.*

4. HELSE - OG SOSIALUTFORDRINGER

LOP krever kvalitetsforbedring i kommunehelsetjenesten, jf punkt 2. Arbeidsoppgavene er stadig økende og mer komplekse. Liggetiden på sykehusene er redusert, og pasientene er ofte ikke friske nok til å dra hjem når de skrives ut og overføres til kommunehelsetjenesten. Krav til riktig og god kompetanse hos de ansatte øker tilsvarende. Eldre opplever det også som krevende med mange pleiere å forholde seg til i hjemmetjenesten. Mange eldre er eller blir alene og ensomhet er et økende problem.

4.1 Utbygging av helsehus/sykehjem

- *Helsehusene er et kommunalt ansvar, men det bør sikres at tilbudet finnes i alle kommuner.*

4.2 Styrke bemanningen i helsetjenestene

- *Det må etableres en felles minstenorm for helsepersonell i hjemmetjenesten og i helsehus/sykehjem.*

4.3 Tannhelse for eldre

LOP støtter konklusjonen fra tannhelseutvalget; Mange eldre har ikke økonomi til å få gjennomført nødvendig tannbehandling, og dette kan i ytterste konsekvens føre til feilernæring.

- *LOP krever at tannsykdommer likestilles med andre sykdommer og at det innføres en egenandelsordning med frikort på linje med helse -og omsorgstjenester for øvrig.*

4.4 Styrke fastlegeordningen

Det er spesielt viktig for eldre å opprettholde gode relasjoner til fastlegen

LOP krever at:

- *Statlig bevilgninger økes betydelig slik at vi kan få flere leger.*
- *At ordningen med tilfeldig uttrekking ved reduksjon av fastlegenes pasientlister revurderes.*
- *At legene får forenklet rapporteringsplikt slik at de kan konsentrere seg bedre om pasientene.*

4.5 Helsecreening

- *LOP krever at Mammografiprogrammet skal utvides til også å gjelde kvinner over 69 år.*
- *LOP krever at det opprettes et screeningsprogram for å avdekke prostatakreft hos menn.*

4.6 Nye sykehus

LOP er bekymret over økonomien i sykehusene. De fleste nybygg har store overskridelser, og dette går i mange tilfeller ut over driften. Spesielt der en må fordele driften mellom gamle og nye bygg. LOP har merket seg

at det er foreslått bevilget mer penger til sykehus og en egen bevilgning til investeringer. Dette bør videreføres. Stadig større krav om effektivitet gjør at sykehusansatte vurderer stillingene sine – de er slitne og redde for å gjøre feil med katastrofale følger.

LOP krever at:

- *Bevilgningene til sykehusene økes slik at rehabilitering og nybygg følger oppsatt plan og betjening av låne-utgifter ikke går ut over driften.*
- *At krav til effektivitet vurderes slik at vi kan beholde personalet i sykehussektoren.*

4.7 Flere studieplasser innenfor helsesektoren

Helsetjenesten lider allerede nå av mangel på kvalifisert helsepersonell, og underskuddet vil øke i fremtiden om det ikke settes inn tiltak.

Mangelen på helsepersonell utgjør en betydelig risiko for beredskapen, befolkningens tilgang på likeverdige helse- og omsorgstjenester, bosettinger og næringsliv over hele landet. Det er derfor positivt at det er etablert flere studieplasser for leger, sykepleiere og helsefagarbeidere. Dette arbeidet må videreføres, uten at kompetansekravene til opptak svekkes.

Pensjonsveksten i 2024?

Mange har undret seg over at vi bare fikk 2,76 prosent lønnsvekst fra 1. mai når gjennomsnitt av lønns og prisvekst var 4,58 prosent. Her får du svar på dette spørsmålet.

Tekst: Rannveig Bærheim, leder av pensjonsutvalget i LOP

Vi bruker et talleksempel for en pensjonist som tjente kr 30 000 i måneden i begynnelsen av 2023, med 2,76 prosent lønnsvekst fra 1. mai og gjennomsnitt av lønns og prisvekst på 4,58 prosent for hele året.

Pensjonsveksten i 2024:

	2023	2024	Prosentvis vekst
Januar – april	kr 30 000	kr 32 562	8,54%
Mai - desember	kr 32 562	kr 33 460	2,76%
Gjennomsnittlig månedslønn	kr 31 724	kr 33 177	4,58%
Sum årlig pensjon	kr 380 688	kr 398 124	4,58%

Regneeksemplet viser at vi fikk for mye betalt for månedene januar til og med april 2024, dette måtte kompenseres med et mindre tillegg for månedene mai – desember.

La oss anta at gjennomsnitt av lønn og pris blir 4,5 prosent i 2025. Da får pensjonisten en årslønn på kr 416 039 og en gjennomsnittlig månedslønn på kr 34 669.

Regnestykket vil da se slik ut:

	2024	2025	Prosentvis vekst
Januar – april	kr 32 562	kr 33 460	2,76%
Mai – desember	kr 33 460	kr 35 274	5,42%
Gjennomsnittlig månedslønn	kr 33 177	kr 34 669	4,5%
Sum årlig pensjon	kr 398 124	kr 416 039	4,5%

Fordi pensjonen var mindre enn gjennomsnittslønn i månedene januar til april, vil det da bli kompensert i månedene mai til desember for å gi en årlig økning på 4,5 prosent, altså det motsatte av hva som skjedde i 2024.

I 2026 må vi antakelig regne med lavere lønn i månedene mai – desember enn det som det prosentvise tillegget skulle tilsi, men ikke i samme grad som i 2024.

Utviklingen fra 2011

! Reguleringen av offentlig tjenstepensjon har fulgt reguleringen i folketrygden. Dette er et prinsipp LOP fortsatt vil kjempe for.

! Regulering av alderspensjon fra folketrygden under utbetaling – offentlige ansatte får samme regulering for hele pensjonen.

1. Før 2011 ble alderspensjonen regulert i takt med lønnsveksten.
2. Fra 2011 til og med 2020 ble alderspensjonen regulert med lønnsvekst fratrukket 0,75 prosent.
3. I 2021 ble alderspensjonen regulert i takt med gjennomsnitt av lønns- og prisvekst, men ikke høyere enn lønnsveksten.
4. Fra 2022 ble alderspensjonen regulert i takt med gjennomsnitt av lønns- og prisvekst.

FOKUS PÅ ALDERSVENNLIGE BOLIGER

Denne høsten har det vært stort fokus på seniorenas boligsituasjon og hva vi kan forvente oss av fra det offentlige etter hvert som vi blir eldre og får større hjelpebehov. Midt i oktober arrangerte Bergen eldreråd sin årlige seniorkonferanse med Bo trygt hjemme-reformen som hovedtema. Uken etter arrangerte Helsedirektoratet og Husbanken en nasjonal konferanse om den samme reformen.

Tekst: Margaretha Hamrin

Bo trygt hjemme-reformen handler om hvordan eldre kan leve gode liv og bo lengst mulig hjemme. I 2009 gikk Jens Stoltenberg gikk til valg på full sykehjemsdekning for alle eldre som trenger det. «Vi vil ha full sykehjemsdekning innen 2015. Det blir Arbeiderpartiets viktigste velferdssak i neste stortingsperiode» sa Stoltenberg den gangen. Dette målet er for lengst gitt opp, og fokuset fra dagens regjering er at befolkningen selv må skaffe seg boliger som også kan fungere hvis man får store funksjonshindringer eller hjelpebehov som eldre.

UTFORDRINGENE

På Bergen Seniorkonferanse skisserte psykolog Anna Helle Valla fra Nasjonalt senter for aldring og helse et dramatisk bilde av samfunnsutviklingen. En aldrende befolkning er den mest betydningsfulle sosiale endringen i vårt århundre sa Valla, og pekte på at dette vil påvirke alle samfunnsområder. Er eldreomsorgen slik vi kjenner den i ferd med å gå inn i historien? Er det de

pårørende som heretter må ta ansvaret for sine eldre, og hva vil det gjøre med likestillingen? Valla pekte på at det må jobbes tverrfaglig og lokalt for å skape gode aldersvennlige samfunn. Men de store spørsmålene ble hengende i luften, til ettertanke for deltakerne.

Professor Bettina Husebø som er leder for Senter for alders- og sykehjemsmedisin, UiB, viste en rekke eksempler på nytenkende boligformer med kollektive- og flergenerasjonsløsninger. Men Husebø strødde også litt kaldt vann i årene på myndigheter som tenker at velferdsteknologi skal løse mye av framtidens utfordringer innen eldreomsorgen. Hun viste blant annet til at over 70 prosent av dagens brukere ikke er i stand til å benytte seg av den enkle velferdsteknologien de allerede har, som for eksempel komfyrvakt og trygghetsalarmer.

Flere av innleiderne på Bergen Seniorkonferanse var inne på den store mangelen på arbeidskraft som nå kommer,

“Det er et betydelig forventningsgap mellom befolkning og myndigheter når det kommer til hvordan framtidens seniorer skal innrette seg, der hele 7 av 10 norske innbyggere forventer at det offentlige skal stille opp med løsninger den dagen alderen og helsen vår fører til at vi ikke kan bo i vår nåværende bolig”.

fordi antallet yngre i samfunnet blir så betydelig færre enn antallet eldre. Dette skaper en situasjon som vi aldri tidligere i verdenshistorien har møtt. Det er også denne situasjonen som danner bakgrunnen for Bo trygt hjemme-reformen. Fra å love full sykehjemsdekning for 10 år siden, ser myndighetene nå at det ikke vil være verken arbeidskraft eller penger til å kunne tilby slike offentlige tjenester i en situasjon der det er mange flere eldre innbygger enn det er yngre.

FORVENTNINGSGAP

Det er et betydelig forventningsgap mellom befolkning og myndigheter når det kommer til hvordan framtidens seniorer skal innrette seg. Generalsekretær i Huseiernes landsforbund, Morten Meyer, viste på den nasjonale konferansen til en meningsmåling der hele 7 av 10 norske innbyggere forventer at det offentlige skal stille opp med løsninger den dagen alderen og helsen vår fører til at vi ikke kan bo i den boligen vi har nå. Meyers budskap til politikerne var at de «må skremme oss litt», siden det å skaffe seg en tilrettelagt bolig framover blir den enkeltes ansvar og ikke statens.

Forventningsgapet som nå foreligger mellom befolkning og myndigheter har også blitt adressert denne høsten av områdedirektøren i Kommunens Sentralforbund (KS), Helge Eide. I et innlegg i Aftenposten understreker Eide at det er viktig at både nasjonale og lokale politikere snakker ærlig til velgerne om hva de kan forvente seg av tjenester fremover. Eide peker videre på at «Innbyggernes forventninger til hvordan tjenestene skal være, samsvarer ikke med hva kommunene har av penger og mennesker til å levere tjenestene til alle innbyggerne».

Total sett gjør budskapet fra de ulike konferansene et sterkt inntrykk. Det er en ny og annen virkelighet som møter de kommende generasjonene. Alle er enige om at det haster å finne løsninger. Spørsmålet som blir

hengene i luften fra begge konferansene, er om de lar seg finne raskt nok?

HUSBANKEN SOM VIRKEMIDDEL?

I tidligere tider med husnød ble opprettelsen av Husbanken et kraftig virkemiddel som ga mange norske innbyggere en verdig bosituasjon. På et medlemsmøte i LOP Trondheim denne høsten hadde de besøk av Thomas Sakshaug fra Husbanken. Sakshaug ga både et interessant og tankevekkende tilbakeblikk helt fra byggingen av det første husbankfinansierte huset i Trondheim til dagens ordninger. Husbanken har i dag blant annet lånemuligheter til bygging av livsløpsboliger, samt til ombygging eller tilpassing av eksisterende bolig til å bli aldersvennlig. For oppgradering er hovedregelen at denne skal være så omfattende at det både reduserer energiforbruk og øker tilgjengeligheten betraktelig. Dette innebærer for eksempel trinnfri adkomstvei, inngangsdør eller -parti med plass til vogn eller rullestol, terskelfrie døråpninger og bad med god tilgjengelighet.

Det er likevel et stort *men* i forhold til hva Husbanken kan avhjelpe med i dagens situasjon. Dette ble grundig forklart av husbankdirektør Jan Hjelle på den nasjonale konferansen. Hjelle hadde en gjennomgang av situasjonen i distrikts-Norge, der de fleste eldre bor i eneboliger som ofte er bygget på 50 og 60-tallet. Gjennomgående for disse boligene er at de har store oppgraderingsbehov og i liten grad er tilrettelagt som aldersvennlige. Hjelle viste til at de fleste som bor i slike boliger ikke oppnår et lån på inntil en halv million i noen banker, det er rett og slett ikke nok sikkerhet i disse boligene for å kunne få et slikt lån. Dermed blir det ikke mulig å oppgradere disse boligene til å bli mer aldersvennlige. Så selv om Husbanken blant annet har lån til oppgradering av nåværende bolig i sin verktøykasse, hjelper det lite når de som trenger dette mest ikke oppfyller kriteriene for å få slike lån.

Høstens konferanser om Bo trygt hjemme-reformen gir et innblikk i **svært vanskelige dilemmaer** for myndighetene. Stemmene som oppfordrer myndighetene til å snakke ærlig til innbyggerne om hva de kan forvente seg av tjenester framover har kanskje rett? Det vil i det minste gi befolkningen **en mulighet** til å innrette seg best mulig i forhold til hvordan den **nye virkeligheten** kan bli.

DILEMMA

Men hva er svaret på dette dilemmaet? En konkret løsning som har blitt skissert av flere innledere på høstens konferanser er at det må bygges leiligheter i kommunesentraene, og at disse må kunne leies av seniorer fra distriktene som bor i lite egnede boliger, og som har så lav omsetningsverdi at de ikke har råd til å kjøpe en leilighet for det de eventuelt kan få for huset sitt. Problemet med dette forslaget er at utbyggerne som regel ikke er villige til å administrere utleie av boliger, de ønsker å bygge og selge, og så være ferdige med prosjektet. Kommunene ser det heller ikke som sin oppgave å drive med utleie i utstrakt grad, så hvem skal i så fall gjøre det? I gjennomsnitt tar det minst 10 år med plan- prosjekterings- og byggearbeid før nye prosjekter står ferdige, men vi ser allerede nå at behovet for aldersvennlige boliger begynner å bli akutt. Her er det behov for nyteknolog og handlekraft fra myndighetene!

Et annet dilemma er behovet for møteplasser, og da spesielt nærbutikker. Eldre kan bo hjemme lengre og ha et mindre hjelpebehov hvis de har enkel tilgang til en butikk. Samtidig har utviklingen mange steder gått i retning av færre nærbutikker og lengre avstand til butikker og andre tjenestetilbud. I Vindafjord kommune har man satt opp en kommunalt finansiert «handlebuss». Erfaringene fra dette tiltaket er svært gode, og har ført til at mange eldre klarer seg hjemme mye lengre enn det ellers ville gjort.

OPPGRADERE BORETTSLAGSLEILIGHETER

Bård Folke Fredriksen, direktør i NBBL (boligbyggelagene) var en av innlederne på den nasjonale konferansen. Fredriksen pekte på at svært mange eldre bor i eldre boligbyggelagsleiligheter, og at behovet for aldersvennlige oppgraderinger begynner å bli helt prekært. Fredriksen mente at man i større grad må se på mulighetene for å oppgradere eksisterende boligmasse, og sa at regjeringen kan begynne dette med å gjeninnføre heistilskuddet. Dette forslaget høstet han stor applaus fra salen for. Fredriksten viste en rekke eksempler på hvordan eksisterende leilighetsbygg uten heis, har blitt påbygd og gjort aldersvennlige med både heis og andre utbedringer som gjør dem mer tilgjengelige.

FRAMTIDENS PENSJONISTER

Terje P. Hagen, professor ved Institutt for helse og samfunn ved Universitet i Oslo, viste med tall og statistikker på den nasjonale konferansen hvordan det å «sørge for» at de eldre har bedre helse kan spare samfunnet for svært store ressurser. Bemerkesverdig nok kunne han vise at dagens 80-åringer bruker lang mindre velferdstjenester enn det man ville trodd, mens en del 70 og 60-åringer har langt dårligere helse og store hjelpebehov, spesielt er lungesykdommer en stor faktor her. Fordi det står så dårlig til med de «yngre eldre» blir terskelen for å få for eksempel sykehjemsplass mye høyere for 80, 90 og 100-åringer.

Hagen viste tallgrunnlag for det han kaller «yngrebølgen» som krever store pleie- og omsorgsressurser, der funksjonsnivået til de yngre seniorene er lavere enn for de eldste eldre, noe som igjen skyver de eldste bakerst i køen.

En annen faktor er at hele 40 prosent av kommunenes helse- og omsorgstjenester går til rundt 5 prosent unge brukere med store behov, blant annet dreier dette seg om rus, psykiatri og barnevern. Og det er i denne gruppen at økningen av velferdsforbruket har vært størst. Terje P. Hagen viste til at det er svært misvisende å tenke at helse- og omsorgstjenester utelukkende dreier seg om eldre og deres behov, tvert imot er det yngreomsorgen som krever stadig mer ressurser.

Forskere fra Sintef har også gått ut med et varselbudskap denne høsten om de kommende generasjonene med pensjonister. Mens dagens eldre er betydelig friskere og mer selvhjulpne enn det tidligere generasjoner var, viser en Sintef-rapport som ble bestilt fra Finansdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet og Kommunal- og distriktsdepartementet at dagens yngre generasjoner har store utfordringer med blant annet fedme og psykisk sykdom. Denne utviklingen hos de yngre kan føre til så store kostnadsbelastninger for helse- og omsorgstjenesten, når alderen innhenter disse yngre generasjonene, at velferdssamfunnet kan knekke sammen.

FRIVILLIGHET

Et tema som også har gått igjen i mange av forumene der framtidens bolig- og tjeneste-utfordringer diskuteres er at vi som samfunn blir mer avhengige av frivillighet i årene som kommer. Særlig frivillig innsats fra spreke pensjonister trekkes fram som en løsning. På den nasjonale konferansen var flere av foredragsholderne inne på at det ikke er sikkert at pensjonistene har tenkt å bruke fritiden sin på å løse de problemene som velferdssamfunnet står overfor. Hvor stor det frivillige bidraget fra pensjonistene vil bli på dette området gjenstår å se!

JULEKVELDEN PÅ KJERRINGA?

Spørsmålet som blir hengende i luften er hvordan det kan skje et så fullstendig politisk takttskifte på få år. De demografiske endringene har vært kjent lenge, med framskrivninger fra både Statistisk Sentralbyrå og andre aktører.

Høstens konferanser gir innblikk i svært vanskelige dilemmaer for myndighetene, og stor mangel på konkrete løsninger. Stemmene som oppfordrer myndighetene til å snakke ærlig til innbyggerne om hva de kan forvente seg av tjenester framover har kanskje rett? Det vil i det minste gi befolkningen en mulighet til å innrette seg best mulig i forhold til hvordan den nye virkeligheten kan bli.

Nå er den klar: TANNHELSEUTVALGETS RAPPORT

Tekst: Margaretha Hamrin

I slutten av september tok helse- og omsorgsminister Jan Christian Vestre imot tannhelseutvalgets rapport. Utvalgets arbeid har strukket seg over to år og inneholder en rekke forslag til forbedringer av dagens ordninger.

Blant utvalgets 13 medlemmer var det to pensjonister hvorav den ene, Kari Kjenndalen som er medlem i LOP Oslo, var foreslått fra LOP. Den andre pensjonisten var utvalgets leder og tidligere fylkesrådmann, Evy-Anni Evensen.

Rapporten *NOU 2024: 18 En universell tannhelsetjeneste* er nå sendt ut på høring, med høringsfrist 15. mars 2025.

Kari Kjenndalen har bred erfaring fra både embetsverk, politikk og utdanningssektoren, hun har sittet i en rekke styrever og regjeringsoppnevnte utvalg. Med bakgrunn som blant annet ekspedisjonssjef, høgskoledirektør og politisk rådgiver for statsminister Gro Harlem Brundtland, for å nevne noe, hadde LOP en meget sterk kandidat å foreslå til dette vervet.

Vi i LOP har spurt Kari hvordan hun opplevde arbeidet i utvalget?

– Det har vært et svært interessant arbeid sammen med mange dyktige utvalgsmedlemmer. Arbeidet har strukket seg over to år, og noe av dette arbeidet har også dreid seg om å lage et godt kunnskapsgrunnlag for framtidige beslutninger. Den første tiden brukte vi som utvalg blant annet til å finne kunnskap, bestille utredninger og gjøre sammenligninger med andre land.

26. september 2024 overleverte tannhelseutvalgets 13 medlemmer sin rapport til helse- og omsorgsminister Jan Christian Vestre.

Regjeringens bestilling til tannhelseutvalget var å foreta en helhetlig gjennomgang av tannhelsetjenesten, herunder organisering, finansiering og lovverket inkludert regulering og rettigheter.

– Det lå også inne i mandatet vårt å se på hvordan det offentlige bidraget til tannhelse kan bli større, sier Kari. Her har det å harmonisere tannhelsetjenesten med andre helsetjenester stått sentralt. Hele utvalget har stilt seg bak et forslag om å utvide dagens frikort for helsetjenester til å omfatte egenandeler for nødvendige tannhelsetjenester. For å underlette arbeidet med å få dette til, har utvalget foreslått å opprette en overgangsordning med et eget frikort for tannhelsetjenester. Et flertall i utvalget, som jeg inngikk i, ønsket å harmonisere den offentlige tannhelsetjenesten med andre helsetjenester ved å flytte ansvaret for tjenesten fra fylkeskommunen til kommune og statlig nivå, slik helse før øvrig er organisert. Et mindretall på fire ønsket en statlig foretaksmodell mens et mindretall på to ønsket en videreføring av fylkeskommunen som forvaltningsnivå for den offentlige tannhelsetjenesten.

I utvalgets mandag er også hensynet til den eldste delen av befolkningen beskrevet: *«Samfunnsutviklingen har stor betydning for tannhelsen. En økende andel eldre beholder egne tenner hele livet. Andelen eldre personer forventes å øke betraktelig i årene fremover, og forekomst av bl.a. kognitiv svikt, demens og kroniske sykdommer øker med alderen»*. Hvordan stilte utvalget seg til denne problemstillingen?

– Det var stor forståelse i utvalget for Eldres situasjon og særlig utfordringene for dem som i dag har krav på hjelp som ikke blir imøtekommet. Det var samtidig

en prinsipiell uenighet om hvorvidt alder skal være et kriterium i seg selv, men denne diskusjonen angikk både eldre og yngre aldersgrupper. Utvalgets vurdering var at det er svært viktig for den eldre delen av befolkningen at de som har rett til tjenester både får informasjon om dette, og at de benytter seg av tilbudet. Det er derfor fremmet flere forslag som går på oppsøkende og forebyggende tiltak.

– En egenandelsordning med frikort vil også komme de eldre til gode, sier Kari til Vi i LOP, i tillegg vil en slik ordning legge til rette for at man kan fortsette å bruke sin egen private tannlege, noe som mange eldre nok vil sette pris på. Men utvidet offentlig støtte vil kreve prisfastsettelse basert på takster hos private tannleger. Et stort flertall av utvalget foreslår derfor å innføre prisregulering ved økt offentlig finansiering av tannhelsetjenester.

Nå er to års utvalgsarbeid tilbakelagt og rapporten er overlevert til Helse- og omsorgsministeren. Hvordan oppleves det?

– Dette har først og fremst vært et svært spennende arbeid, men også et tidkrevende arbeid. Litt vemodig var det å avslutte, særlig den siste dagen utvalget var samlet. Gjennom et såpass omfattende arbeid blir man kjent med mange flinke og engasjerte mennesker. Jeg er veldig fornøyd med at vi klarte å oppnå enighet på de aller fleste forslagene, ikke minst de helt sentrale prinsippene for en reform av tjenesten. Så jeg er glad for å ha fått være med, og så blir det spennende å følge med på høringsuttalelsene som kommer og hva politikerne etter hvert bestemmer.

Seniorpolitisk BAROMETER 2024

I november ble Norsk seniorpolitisk barometer for 2024 lansert. Annethvert år kartlegger denne spørreundersøkelsen oppfatninger og holdninger til seniorpolitiske spørsmål i arbeidslivet.

Det er IPSOS som utfører undersøkelsen på vegne av Kunnskapssenter for lengre arbeidsliv. I en pressemelding sier direktør Kari Østerud ved Kunnskapssenter for lengre arbeidsliv at «Folk i førti- og femtiårene vil pensjonere seg ved 65. Men når de bikker 60 og oppdager at de fortsatt trives, skyver folk når de vil slutte å jobbe ut i tid, likevel».

Når man ser på alle spurte, er ønsket gjennomsnittsalder for når man vil bli pensjonist 65,2 år. Men når man ser på svarene fra dem som er over 60 år, og i jobb, så er svaret 69,2 år. De viktigste faktorene for å beholde senioren i jobb er et godt arbeidsmiljø, økt livskvalitet, selvbestemmelse og at jobben er nyttig og interessant.

For kvinner er det viktig at de kan få jobbe i redusert stilling og at arbeidet de gjør er nyttig, mens svarene fra menn viser at de legger mest vekt på fleksibilitet.

Undersøkelsen viser også at det er de eldste arbeidstakerne som gleder seg mest til å gå på jobb. Hele 46 prosent av dem over 60 år som står i arbeid gleder seg alltid til å gå på jobben, mens arbeidstakere i 50-årene er de som gleder seg mest til pensjonsalderen. Også i forhold til mestring av arbeidet sitt er det de over 60 år som rager høyest på skalaen, med hele 70 prosent som svarer at de opplever å mestre arbeidet sitt meget godt. Dette tallet er til sammenligning kun 40 prosent blant arbeidstakere under 30 år.

Hele 46 prosent av dem over 60 år som står i arbeid **gleder seg alltid** til å gå på jobben, mens arbeidstakere i 50-årene er de som gleder seg mest til pensjonsalderen.

“Miniversjon” fra 2025: VOKSENVAKSINASJONSPROGRAM

LOP er blant de aktørene som har tatt til orde for å innføre et vaksinasjonsprogram for voksne og eldre. Regjeringen har nå tatt ett første skritt ved å foreslå en «miniversjon» av dette i sitt forslag til statsbudsjett for 2025.

Det er vaksinene mot korona, influensa og pneumokokksykdom som ligger inne i regjeringens forslag. Pneumokokker er den hyppigste årsaken til lungebetennelse hos voksne, ved vaksinasjon reduseres risikoen for å få alvorlig sykdomsforløp med denne bakterien. For eldre over 65 år anbefales det å forny vaksinen mot Pneumokokker hvert 6. år. For korona og influensa er anbefalingen å fornye disse hvert år.

INFLUENSAVAKSINEN

Når det gjelder sesonginfluensavaksiner må disse tilpasses endringene i virus, og derfor forandres de fra år til år. Verdens helseorganisasjon (WHO) har opprettet et nettverk av nasjonale influensasentre som overvåker influensaaktivitet og anbefaler sammensetningen av neste sesongs vaksine. Det kan være litt ulikt fra år

til år hvor godt den nye sesongens vaksine «treffer» influensavarianten som sprer seg.

For noen år siden gjorde forskere ved Influenzasenteret i Bergen en studie av 250 helsearbeidere som over fem år hadde fått årlige influensavaksiner. Konklusjoner fra denne studien viste at det bare var positive sider ved å ta en årlig influensavaksine. Både helsearbeiderne som fikk en årlig vaksine, og de som ikke fikk dette, hadde det samme andrelinjeforsvaret, det vil si antistoffer som beskytter mot infeksjon. For førstelinjeforsvaret, som er celler som kan drepe virusinfiserte celler etter at viruset har komme inn og smittet cellene i øvre luftvei, var bildet annerledes. Dette førstelinjeforsvaret var klart bedre for dem som hadde fått den årlige influensavaksinen.

10-ÅRS OPPFRISKNINGER

Vaksinen mot difteri, stivkrampe, kikhoste og polio er samlet i en sprøyte, men gir ikke livslang beskyttelse. Det anbefales derfor å få en oppfriskningsdose av denne hvert 10. år. I barnevaksinasjonsprogrammet gis siste oppfriskning ved 15 års alder, derfor anbefales det å sette denne på nytt ved fylte 25 år, og så hvert 10. år etter det. Spesielt viktig er dette i forbindelse med sårskader (stivkrampe), eller ved reiser til land med dårligere hygieniske forhold.

Vaksinen mot meslinger, røde hunder og kuma, som gis i barnevaksinasjonsprogrammet, varer livet ut, slik at denne trenger man ikke å fornye.

HAR DU FLYTTET?

Husk å si fra til oss
om ny adresse.
Du kan gi beskjed på
tlf. 22 42 22 55
eller e-post: post@lop.no

Aktuelt tema: Straff som endrer!

Telemark LOP hadde besøk av Svein Erik Skjei på sitt medlemsmøte i oktober. Skjei er betjent og hovedverneombud ved Skien kvinnefengsel. Det var stor forventning hos medlemmene som kom for å høre om dette temaet.

Rødmyr er ett av to høyrisikofengsler i Norge, det betyr at det er de mest krevende innsatte som kommer dit. Skien fengsel ble omgjort til et rent kvinnefengsel i 2023 grunnet kritiske forhold ved Bredtveit og Ullersmo fengsel. En HMS-rapport viser at Skien fengselet har store utfordringer. Her oppleves kraftige hendelser som vold, drapstrusler, dop, selvskading, innsatte som spytter, svelger plastbiter fra lysbrytere, skjulte våpen, vold mot betjening og mye mer.

Rettspsykiater Randi Rosenquist er ikke overrasket over tilstanden som oppleves i Skien fengsel da hun erfarer at kvinnelige innsatte utagerer på en helt annen måte enn menn bak murene. Dette har alltid vært vanskelig sier hun videre.

Kvinner opplever at det å bo på små enheter ikke er av det beste, det blir for tett, man trenger miljøforandring. Det var en stor overgang for Skien fengsel da dette ble etablert.

Ved Bredtveit var sykefraværet 9 prosent (mann/kvinnefengsel) og da det sto på i Skien økte det til 18 prosent. Totalt er det 45 innsatte og 105 ansatte, med 20 i administrasjonen. Fengselet samarbeider godt med helsevesenet, prest og skoler. Frivillige gjør en kjempeinnsats, som Røde-Kors og Kirkens Bymisjon. Aktiviteter som samtalegrupper, strikkegrupper, trim, temakvelder, hundebesøk, arbeidsstuer med mer er godt etablert.

De har nok av utfordringer i dag. Ansatte slutter, det er smale budsjetter, masse avvik og ansatte kjenner på at de ikke klarer å gi godt nok tilbud til de mest ressursvake. Men det er ett håp!!

Det er nå på trappene at Skien skal bli Nasjonal Sikkerhetsavdeling, og etablere ett ungdomsfengsel for dem under 18 år. Det vi kreve bedre bemanning.

Ett tankekors er jo at dette med etterhvern ikke er godt nok utbygd her i Norge. Alle fram møtte var imponert over alt det vi ikke visste som vi nå vet.

Ellen Ditlefsen, styremedlem LOP Telemark

PRISONMADE

Prisonmade er Kriminalomsorgens merkevare som selger varer og tjenester laget i norske fengsler av innsatte i samarbeid med ansatte. På nettsiden deres kan du kjøpe produkter fra de ulike avdelingene eller komme i kontakt med fengselet nær deg for å finne utsalgssteder og åpningstider. Produkter slik som kjøkken, bad og garderober som lages på mål, må du ta direkte kontakt med fengselet for å bestille. Nettside: www.prisonmade.no

Strandebarn og Øystese

Frå Hallvardsnaustet. Det brune oppe på veggen til venstre er modell av livbåtene dei laga når det var båtbyggeri her.

Astrid Skiple, Astrid Såkvitne og Torunn L. Ringheim framfor en skulptur av Ingebrikt Vik

3. oktober reiste 38 vossingar, både LOP-medlemmer og andre frå Voss, til Strandebarm i fint haustver. Første stopp var Strandebarm og Jon Fosse-huset. Leiar i Fossestiftinga, Åse Ljones og styremedlem Svein Ove Duesund tok i mot utafor huset som er det tidlegare bedehuset på Fosse i Strandebarm. Me kunne sjå bort til staden der Jon Fosse voks opp, heimehuset og tilhøyrande naust nede ved fjorden. Mora hadde budd der heilt til nyleg men var no flytta til omsorgsheimen. Leiaren kunne elles fortelja at denne dagen var Jon Fosse på vitjing til mora.

Inne i huset var første etasjen dekorert med bilete og avisteikningar av Jon Fosse, plakatar frå mange teater både norske og utanlandske som fortalde om oppsetjingar av teaterstykket hans, og andre bilete knytta til dikteren. Dessutan hang det og mange tekstilar omkring på veggene der Åse Ljones, som er tekstilkunstnar, hadde brodert inn Fosse-tekstar. I andre etasjen var det utsal av Jon Fosse sine bøker og ymse effektar med tekstar av dikteren. Der var det høve til å ha foredrag, underhaldning og framsyning av film, video m.m. Svein Ove Duesund hadde truleg samla det meste av ulike opptak med Jon Fosse, både der han vart intervjuet eller der andre fortalde om han. Me fekk høyra fleire intervju frå norsk og svensk TV, men det mest spesielle var eit intervju han hadde kome over tre dagar tidlegare frå ein kanal i USA der ein ung mann i Biden-

administrasjonen fortalde at han hadde starta å lesa ei bok av Jon Fosse. Ganske utruleg at ein harding frå vesle Strandebarm er kjend i heile verda. Eit prisverdig arbeid Fossestiftinga har sett i gang med. Dei har nok tankar om vidare arbeid med senteret.

Så var det klart for lunsj i Hallvardsnaustet, ikkje så langt frå Fossehuset. Det har vore eit gammalt båtbyggeri der dei laga livbåtar til Fjellstrand-båtane. For ein del år sidan vart det gjort om til serveringsstad. Framifrå mat og triveleg stad heilt nede ved sjøkanten.

Siste post på programmet var Kunsthuset Kabuso i Øystese der me såg på utstillinga Heimsyn til Brynhild Grødeland Winther og var innom Ingebrikt Vik museet. Winther hadde teikna bilete på store flater, som var sett saman og dekte ein langvegg på 35 meter. Ulike motiv frå Hardanger, men og andre stader i Noreg der ho hadde budd. Mykje å studera. Ingebrikt Vik var bilethoggar, kanskje ikkje så kjend utanom Hardanger, men har mange fine verk, både statuer og byster. På utstillinga kunne me mellom anna sjå statuer av Henrik Abel og Camilla Collett. Eg trur me alle hadde mange gode inntrykk å ta med heim att til Voss.

*Sunnvor Børshem Lindland
leiar Voss og omland LOP*

Strandhogg på Bjarkøy

Tore Hunds høvdingsete var ein gong sentralt i leia, i dag ligg det som ein utkant i Harstad kommune. «Velkommen til Øyriket» les du når du køyrer i land frå ferja, og når du kjem fram til sjølv Bjarkøy føler du at du er i eit eige rike – og at det er Harstad, Tromsø og Oslo som ligg avsides.

19. september var LOP Vesterålen på dagstur til dei to sentrale øyene i gamle Bjarkøy kommune. Først til Sandsøy, ein gong hovudøy i Sand herred som skifta namn til Bjarkøy i 1886, dels på grunn av folketalet, men kanskje var det også litt nasjonalromantikk knytt til Tore Hund-namnet. Verre for sandsøyværingane var det at kyrkja blei flytta til Bjarkøy i 1886. Staten styrte. Men var det sentralisering? Trulig skjedde det fordi baptistane fekk fotfeste på Bjarkøy, og den slags måtte ein demma opp for.

Men det var tak i folket på Sandsøy. I løpet av to år reiste bygdefolket ny kyrkje der den gamle hadde stått. Og bygda stilte opp der det trongst. Sanitetsforeninga fekk bygda eit helsehus der legen kunne ha kontordagar, slik fekk dei lege til bygda. På 1970-talet bygde dei helseheim med fellesareal og paviljongar, i dag til utleige for turistar. Og der fekk gruppa vår servering med mat og ein god dråpe kaffi. Åse Lid Alstadsæter var vertskap og fortalde om bygda.

På Bjarkøy fekk vi så oppleve kyrkja som var frakta over frå Sandsøy, ei imponerende stor tømmerkyrkje som var demontert, frakta over og sett opp igjen på Bjarkøy.

Sjølve frakta gjekk med flåte, smått utrolig at det gjekk bra når du ser farvatnet mellom øyane.

Tore Hund såg vi lite til, av den grunn at det er uvisst kor høvdingsetet låg. Mest trulig i Øvergården, som også i dag har gardsbruk og våningshus på ein markert gårdsrygg som har bygd seg opp i landskapet og viser at her har det budd folk før. Plassen ligg høgt med utsyn til alle kantar og kontroll over ferdsla i leia.

Det mest synlige sporet var nausttuftene som viste at storfolk hadde budd på øya. Ut frå arkeologiske funn reknar ein med at skipet som høyrde til i stornaustet var lengre enn Gokstadskipet – berre for å ha det sagt.

Men det budde folk på Bjarkøy også i tidligare tider. Kjentmannen vår, Bjørn-Eirik Johannessen, tok i mot oss ved ei lita innmark med bjørkekratt rundt då vi kom til øya. Vi stussa, det såg ikkje akkurat monumentalt ut. Men så kunne han fortelja at georadar hadde avslørt ein jernalderlandsby på staden, med fleire ovale hus plassert som ringvern rundt eit felles område. Dei rekna med at det kunne ha budd 2-300 menneske der.

Takk til Åse og Bjørn-Eirik som orienterte og viste oss rundt. Dei gav oss forståing for koss eit maktsentrum kan veksa fram på eit avgrensa geografisk område når natur og levekår gir grunnlag for det.

Geirr Alen Rasmussen

VI i LOP NR. 4 - 2024

Septembertur til Ulefoss

Kl. 08.00 samledes en morgenfrisk gjeng fr LOP Larvik på Lovisenlund og steg om bord på bussen til Dag Aasbø Travel / TeleTur. Så bar det av vidare til Bommestad for å plukke opp de resterende turdeltakerene, og så var høstens dagstur i gang.

Første stoppested var Nedre Røste Gård hvor man fikk omvisning av driverne på gården som i dag var femte generasjon, så historien på gården og dens utvikling var interessant å høre på. Her dyrkes økologiske epler samt moreller og det kan nevnes at deres sidere vant flere priser i *Norges Beste Drikke 2024*. Det er også anledning til å handle i gårdsutsalget og der ble det fort kjøpt for å handle eplemost, vin, sidere med mer.

Deretter bar det avgårde til Øvre Verket på Ulefoss som er en samling fredete arbeidsboliger knyttet til Ulefoss Jernverk. Omvisning på Øvre Verket var en veldig interessant opplevelse. Der fikk man høre om Olines liv i det lille huset hennes, der hun bodde med mange barn. Så var det om å gjøre å finne inngangen til kvisten når man gikk inn i huset.

Sist men ikke minst fikk man en flott guiding i Ulefoss Hovedgaard som Niels Aall bygde i 1807, det skulle være et sommerhus. Familien Aall bodde på Ulefoss Hovedgaard helt til 2007. Omvisningen her ble avsluttet med en tur i Niels Aalls vakre herregård.

Andrea Ølstad, LOP Larvik

Er du medlem av LOP uten å være medlem av lokallaget ditt ?

Sjekk vår nettside eller baksiden av dette bladet, så ser du om du bor i nærheten av et lokallag.

BOR DU I OSLO?

Da er du hjertelig velkommen til lokallaget vårt! Vi har ulike spennende og interessante arrangementer og medlemsmøter!

For å melde deg inn i lokallaget, send en epost til karin.woldseth@lop.no

Brunsviken Reperbane

For første gang planla turkomiteen til LOP Kristiansund en lokal høsttur i byen! Det var spennende å se om medlemmene slutta opp! Men til turkomiteens glede, meldte 18 medlemmer og ektefeller seg på. Dessverre måtte to trekke seg i siste liten, på grunn av et uhell, men til gjengjeld kom et ekstra medlem til denne del av turen, slik at vi blei 17.

Været var ikke det beste, men det gjorde ikke noe, for vi trengte bare å gå 30 m fra parkering til sjøve reperbanen. Reperbanen ligger i bydelen Brunsvika – oppkalt etter grunnleggeren Lars Lund Finckenhagen Brun, som etablerte den i 1856.

Inne i den vel 212 m lange reperbanen, sto Johan Brage Siira klar og ønska oss velkommen. Han er sekretær i Museets Venneforening, og fortalte at det er denne foreninga som står som formell eier. Men det er Nordmørmusea som er driver av reperbanen og han kunne litt stolt fortelle at Brunsvikens reperbane er landets eneste som driver på «gamlemåten» og at det lages tau flere ganger i året. Da kommer reipslager Sarah Sjøgreen fra Hardanger Fartøyvernssenter og lager håndlagte hamptau, som de har behov for.

Vi fikk ikke se hvordan Sjøgreen laga tauet, men Johan Brage Siira hadde vært tilstede så mange ganger at han kunne fortelle om arbeidet. Vi kunne være glade for at det ikke foregikk tauarbeide, for maskinene holdt et skrekkelig leven!

Johan Brage Siira tok oss med på det 212 m lange golvet og forklarte hvordan arbeidet blei utført, viste oss maskiner som blei brukt (de eldste fra 1880 åra) og hvordan de blei brukt. Han måtte svare på spørsmål fra mange av våre vitebegjærlige kvinnelige medlemmer som var med, men han var en dyktig formidler og forklarte godt! Leder i turgruppa – Karen Flatø, takka for en svært god formidling og overrakte klippfisk til Siira.

Etter dette samla folk seg i bilene og tok turen gjennom byen og over Sørsundbroa til bydelen Innlandet. Der tok vi inn på byens «klippfiskhotell» - Thonhotellet - som har brukt ei brygge, satt opp i 1910, til sjøve hotellbygget, med to nybygde fløyer med spisesal og møterom. Her er det fin utsikt mot Sørsundet og båttrafikken. Etter at vi hadde funnet fram til våre plasser, ønska kjøkkensjefen velkommen til lunsj – som seg hør og bør – var en klippfiskrett - bacalao. Den smakte fortreffelig og folk var svært fornøyd.

Etter maten gikk praten rundt bordene og sekretæren benytta anledningen til å fortelle litt om brygga og området rundt. Her ligger litt av den gamle byen, som dessverre forsvant i slutten av april dagene 1940, da tyske bombe fly la rundt 800 hus i ruiner. Etter dette var det dessert – og turleder Karen Flatø takka for oppmøtet og håpa at alle hadde hatt en fin tur i vår egen by.

Tor Larsen, sekretær LOP Kristiansund

! DIGITAL INKLUDERING AV ELDRE I STATSBUDDSJETTET

Regjeringen har i sitt forslag til statsbudsjett for 2025 forslått 19 millioner kroner til oppfølging av Bo trygt hjemme reformen, under dette er det avsatt fem millioner for å styrke digital inkludering av eldre. Det er Senteret for et aldersvennlig Norge som skal forvalte potten på fem millioner til digital inkludering av eldre.

Flott tur til Strandli gård

Lite ante vi 13 fra Midt-Helgeland LOP som møtte opp ved Odd Fellow en septembermorgen at vi skulle få en sånn fin tur. Jeg tror forventningene hos de fleste var lave i og med at det var helt overskyet, vi var så få, og flere av oss hadde vært på Strandli gård før.

Vår kasserer Kjell Langlien satte seg på guideplass i bussen og delte raust ut sine kunnskaper fra ca. førti års tjeneste som skogforvalter i Statens skoger i Vefsn og Grane. Han er grunnkjent i området, kjenner navn på hver ei elv, hvert lille vann og myr, og pekte ut gårder og hvem som hadde eid dem opp gjennom tidene, han fortalte om beiteområder for rein, reinslakting og ikke minst navnet på fjelltoppene og dalsøkkene vi passerte. Med en så spirituell og kjent guide ble turen opp gjennom Vefsn og Grane en fornøyelse, og plutselig var vi på Strandli gård i Fiplingdalen. Der tok Siri og Tor Stabbforsmo imot oss og ønsket oss hjertelig velkommen selv om vi var alt for tidlig ute. Solen hadde brutt gjennom skydekket, så vi koset oss ute på tunet der mens vertsfolket gjorde ferdig maten.

Vi ble servert en nydelig viltgryte og panna cotta med jordbærlokk til dessert. Elgen var skutt i Fiplingdalen og panna cottaen var laget av selvprodusert yoghurt, jordbærene var fra Fiplingdalen, virkelig kortreist

og nydelig mat. Etter maten orienterte Tor oss om gården og ikke minst om historien til tømmerstua som brukes til selskaper og utleie. Hovedproduksjonen på gården er melkeproduksjon. De har også et ysteri hvor de lager ostene Bæråskammen (camembert), Golvertinn (blåmuggost), Steike og Fjellsnadder.

Ellen Schølberg, nyvalgt styreleder i Norges Nasjonalparkkommuner (NPKL) ventet på oss ved Fiplingdal Landhandel. Hun orienterte oss om bakgrunnen til at Grane søkte om å bli Nasjonalparkkommune. Hun gjennomgikk også innholdet i de store opplysningsplakatene som er slått opp der ved landhandelen og gjorde rede for bakgrunnen til innholdet. Nyttige opplysninger til de som tenker seg inn i villmarksområdet.

På hjemturen be det påfallende stille i bussen. Vi hadde fått så mye interessant og morsom orientering i løpet av dagen at det var deilig å bare sitte og smådøse til vi var i byen igjen. En hjertelig takk til Kjell Langlien for alt du fortalte oss opp gjennom Vefsn og Grane, og tusen takk til sjåfør Øyvind Bolstad for prikkfri kjøring.

Hanna Jensen, LOP Midt-Helgeland

Har ditt *postnummer* eller *poststed* blitt endret?

Gi oss beskjed på tlf. 22 42 22 55 eller e-post: post@lop.no

Historiske Veøya

LOP Molde arrangerte i juni sommertur til den historiske Veøya i Romsdalsfjorden. 31 medlemmer, derav 8 nye og 5 gjester, dro med båt og guide i vikingedrakt fra Romsdalsmuseet til «den hellige øya» midt i Romsdalsfjorden. Her finner vi spor etter førkristen kult, de eldste påviste kristne gravene i landet fra 900-tallet, en middelalderkirke i stein fra 1100/1200-tallet, en prestegård fra ca 1750 og et vakkert kulturlandskap som delvis er verna og eid av staten. Veøy kirke eies av Molde kommune, mens bygningene eies av Romsdalsmuseet.

Middelalderkirken er bygd i stein fra sist på 1100-tallet og er en romansk langkirke med interiør fra like etter reformasjonen. Thomas von Westen, kjent som den drivende kraft bak samemisjonen, var sokneprest i Veøy fra 1710. Veøy kirke er nå i bruk som kirke enkelte dager i året, og i pinsen er det tradisjon med gudstjeneste der. Både kirken og presteboligen er gjenstand for guidede turer fra Romsdalsmuseet i sommerhalvåret.

Presteboligen har blant annet vært bolig for sognepresten i Veøy, Jens Stub, som var en av Eidsvollsmennene i 1814. I 1905 kjøpte marineløytnant og forfatter William Coucherot-Aamot presteboligen på auksjon for seg og sin familie. Da hadde han bodd og arbeidet i Østen i noen år før han kom tilbake og vanket i kretsene til både Bjørnson, Ibsen, Kielland, Nansen og Grieg. Han dro på mange foredragsturneer rundt om i landet, også etter at han bosatte seg på Veøya, der han snakket om både kinesisk og norsk kultur.

Ellers er øya kjent for slaget ved Sekken, øya rett utenfor Veøya, der den 15 år gamle kongssønnen Håkon Herdebrei tapte for Erling Skakke i et sjøslag i 1162. Det er reist et minnesmerke om han på Veøy kirkegård.

Øya er også kjent for utgravningene som arkeolog Brit Solli gjorde på Veøya tidlig på 1990-tallet, der det bl.a. ble funnet en fransk gullring med inskripsjon fra middelalderen.

Til sist må nevnes det flotte teater/musikk-vandrestykket av Edvard Hoem/Henning Sommero som ble oppført på Veøya i forbindelse med Molde bys 250-årsjubileum i 1992: «Tusen år – ein sommardag».

Liv M. Opstad, referent

Lop Sarpsborg: -Etterlyser konkrete svar

På LOP Sarpsborgs oktobermøte var ordfører Magnus Arnesen invitert til å holde foredrag om kommunens konkrete planer for tiltak og tjenester til eldre innbyggere.

I et leserinnlegg i Sarpsborg Arbeiderblad med tittelen «Vi ønsker konkrete planer for tiltak og tjenester til eldre i Sarpsborg» gir styret i LOP Sarpsborg uttrykk for at ordførerens gjennomgang var generell og lite konkret i forhold til de bekymringene for framtiden som både de eldre og deres pårørende har.

Innledningen fra ordføreren handlet blant annet om kommunens utfordringer med lave inntekter, at mange i arbeidsfør alder er utenfor arbeidslivet og store kostnader til yngre tjenestemottakere.

Styret i LOP Sarpsborg skriver i sitt innlegg at «Vi tror at de som kom på møtet hadde ventet en redegjørelse for dagens situasjon og hva som vil bli behovene framover og hvordan kommunen skal arbeide for å møte disse. Hvordan skal det satses på forebyggende tiltak på ulike nivåer? Hvordan skal økende behov for tjenester i hjemmet og institusjonsplasser dekkes? Hvordan jobbes det med rekruttering av tilstrekkelig kvalifisert personale og hele stillinger til disse?» Avslutningsvis ble det understreket det at LOP Sarpsborg ønsker å se mer konkrete planer fra kommunen.

Skåbu og Sikkildalen

I slutten av august dro 20 medlemmer av LOP Gudbrandsdal på dagstur til Skåbu og Sikkildalen. 25 var påmelde, men fem vart av ymse grunnar avmelde. Vi kjørte i privatbilar, og vëret var både grått og litt vått, men det påverka ikkje stemninga, da opplegga var innadørs og interessante (som vanleg).

Skåbu kyrkje frå 1927

Interiør frå kyrkja

Ein blir aldri trøyt av å kjøyre den kronglute vegen til Skåbu, med skue ut over den avgrunnsdjupe dalen, med elva så langt nede at ein berre kan undrast, og med flotte gardar trass i ein oftast bratt og tungdreven jordveg. SKÅBU, som ligg 870 moh og er det mest høgtliggjande bygdesamfunnet i landet, har ei historie heilt attende til vikingetida, med eit avbrekk på ca 300 år frå Svartedauden til 1600-talet. Namnet stammar frå den norrøne gudinna SKADE, gudinna for jord, vinter og ski. Første stoppen vår var ved kyrkja, ei tømmerkyrkje frå 1927, bygd med ein enorm dugnadsinnsats av bygdefolket sjølve. Marit Håkenstad ynskte oss velkomne og overlet ordet til Unni Bøyum Kluge, ei sers engasjert dame, som har tapt hjertet sitt til bygda og kyrkja. Den særeigne treskurden i kyrkja er utført av treskjæraren Per Haugen frå Vågå. Inspirasjonen frå gamle meistrar i dalen, som Jacub Klukstad og Skjåk-Ola er tydeleg, medan Haugen sitt uttrykk er endå meir kraftfullt, og med fargar som speglar naturen.

Etter den interessante og gode stunda i kyrkjerommet, var det kaffe og biteti i Kyrkjestugu. Da verste kaffetørsten var sløkt, var det Marit Håkenstad sin tur å fortelje den sterke historia om krigssegleren Leif Klæbo frå Honningsvåg, som bygde og budde åra sine etter krigen i Skåbu, og som var gravlagt der i 1975. Som ungjente på Harildstad opplevde ho at faren tok imot Klæbo og let han låne ei fiskebu innved Ner-Åkre, der

han etter kvart bygde seg eit lite hus på andre sida av vatnet (Seahawk). Marit har leita i skipsarkiv og kunne fortelje mykje om det farefulle livet Klæbo hadde hatt, og kva som kanskje gjorde han til den einstøingen han vart. Ein utruleg kjole frå det store utlandet måtte sjølv sagt visast fram, ei gåve ho fekk som 15-åring av Klæbo.

Turen vidare til Sikkildalssetra var lang og på ein ganske ruskete grusveg, men da fekk vi erfare kor lang seterveg dei hadde, og at vinterbrøyting ikkje kunne vera aktuelt. Sikkildalen er kjent for hestesleppet sitt om våren, og mange var nok spente på om vi skulle vera heldige å få sjå nokre av dei no og. Det var vi – dei sto i regnet.

I god tid framme på setra vart vi varmt mottekne av vertinna, og vi kunne rusle rundt i den trivelege peisestua og sjå på vakre hestebilete og ekstra gamle Krognest-møbel med ei noko anna utforming enn dei vi er mest vane med. Så var det lunsj med heimefiska aure med rømme og agurksalat. Sonen til vertinna, Tor Sande, fortalde den noko spesielle historia til setra før vi avslutta besøket med smakfull karamellpudding og kaffe.

Hestane i Sikkildalen

Deretter var det retur til Skåbu, der felespelaren Roger Slåstuen tok imot oss utafør kyrkja og viste oss minnelunden og støtta med portrett av den kjende spelemannen Torger Iverstuen. Inne i kyrkja fortalde Roger livfullt om familien og livet til Torger, som vaks opp på ein fattig, liten plass på andre sida av elva Vinstra. Ikkje berre var Roger god til å fortelje; då han let fela låte, vart vi stumme nokon kvar - ikkje tvil om at han er ein av toppane i landet på flatfele!

Nok ein vellukka dagstur for LOP Gudbrandsdal er over, så stor takk til Marit og Birgit som planla og organiserte det heile!

Liv Storbækken, sekretær LOP Gudbrandsdalen

Senior arbeidskraft?

En ny analyse viser at i de syv ledende OECD-landene vil arbeidstakere på 55 år og eldre overstige 25 prosent av arbeidsstyrken innen 2031. I Perspektivmeldingen 2024 beskriver regjeringen tre hovedutfordringer for fremtiden, hvorav den første hovedutfordringer handler om kampen om arbeidskraft.

For ansatte i offentlig sektor er det egne regler for pensjonistlønn. Norsk sykepleieforbund har fremforhandlet en avtale som tillater arbeidsgiver å gi et tillegg utover slik pensjonistlønn, for å kunne rekruttere pensjonerte sykepleiere til å bidra med arbeidskraft inn i en presset sektor. Regjeringen har regnet på hvor mange ekstra hender et lavere sykefravær kan gi. Men hva med å regne på hvor mange ekstra hender fleksible arbeidsmuligheter for pensjonister i flere sektorer kan bidra med?

Ny livskvalitetstrategi

Hvordan kan myndighetene legge til rette for at befolkningen skal oppleve god livskvalitet? Det skal vi få svar på i en ny nasjonal livskvalitetsrapport som regjeringen har bebudet før årsskiftet. Hittil er det Statistisk Sentralbyrå som har gjort oppdaterte analyser hvert fjerde år av norske innbyggers livskvalitet og levekår. Det nye er at man ønsker å legge inn livskvalitet som et overordnet mål på samme måte som nasjonal økonomisk vekst, og dermed også utforme en politikk som skal bidra til å nå målet om mest mulig livskvalitet for flest mulig innbyggere.

							15	4			14		10		9
8	16				7	9		3	10		2	1		13	
2	9		12			16			6	11	5			3	
6			15		3			13	8					5	
	14									9					2
9	3			16			5		12					15	
16					8	7		14	11					1	3
		11	6	2	14	3				5	13	7	4	12	
	11	4		10		5	8			15		12		14	13
12		13						5	16				2	10	
				7	6				4			9	1		5
14					9	12			2		6		3		15
13	4	3	16			8	1		14						12
11	1	6		12	15	14				4			13	2	
15		9		3		10			13	6	12	8	5	4	
	8					6	13	11	1		10	15			

LØSNING:

4	14	9	16	15	10	3	1	11	13	6	2	4	7	12	8	5
1	15	2	9	14	3	11	10	7	16	13	6	12	8	5	4	1
1	11	1	6	10	12	15	14	16	9	5	4	8	3	13	2	7
1	13	4	3	16	9	5	8	1	2	14	7	15	10	11	6	12
1	14	5	16	1	13	9	12	4	10	2	8	6	11	3	7	15
1	10	15	8	3	7	6	2	14	12	4	13	11	9	1	16	5
1	12	6	13	9	11	1	15	3	5	16	14	7	4	2	10	8
1	7	11	4	2	10	16	5	8	1	9	15	3	12	6	14	13
1	1	10	11	6	2	14	3	9	8	15	5	13	7	4	12	16
1	16	12	2	13	15	8	7	6	14	11	10	4	5	9	1	3
1	9	3	7	8	16	4	11	5	6	12	2	1	13	14	15	10
1	4	14	15	5	1	10	13	12	7	3	9	16	6	8	11	2
1	6	7	10	15	14	3	4	2	13	8	1	9	16	12	5	11
1	2	9	1	12	8	13	16	10	15	6	11	5	14	7	3	4
1	8	16	14	4	5	7	9	11	3	10	12	2	1	15	13	6
1	3	13	5	11	6	12	1	15	4	7	16	14	2	10	8	9

HJELP NÅR DU TRENGER DET!

Våre spesialrådgivere gir gratis bistand til medlemmene og personlig hjelp i saker der man ellers ofte bruker advokat.

Rannveig Bærheim er leder av LOPs pensjonsutvalg og gir bistand i saker som gjelder pensjon.
Tlf. 48 14 67 37/ E-post: ranveig.berheim@lyse.net

Birgit Kristensen gir konfidensiell bistand i saker som berører fremtidsfullmakter, testamenter, arv, skifte og booppgjør.
Tlf. 916 06 446 / E-post: skiftevei@live.no

		XORD		.no	IKKE INN	KRYDDER	SKINN-ENDE	JORDET	TRESLAG	VÅKEN	GAMPEN RIVIERA-EN	
		ANMODE							BAKOVER			
		HENTET										
		KJEPP	FRAM-HEVET									
		EN FRANK										GEMALER
								5590 KONGE-NAV N				
	HOVED-STAD	FILM-TITTEL	TERNING-KAST	ØREFIK	DATA-KOM-MANDO					= DAN-MARK STØL		
								KAN KU VÆRE ROPE				
PLANTE-SLEKT					EURO-PEERE	LAMELL-ENE TRØNDER-GRUPPE						
FOR-TELLE			BESTEM-MELSEN EDEL TRE								BREM-MER	
DALFØRE								DRIVE FINESTE				
FOR-NEMME				VÆRE VERD				INN-BRUDD				
GULL				VRED				SKODDE				
		OPP-DRETT PLANTE				KNE SLIT				ANONYM DEM-NINGENE		
SMAK-FULLE	VINTER-TORSK							PINT STJELER			FOR-SKRIFT	
IKKE			ASIAT STØTTEN									
KVESTET						FOR-BINDING VIND-FANGET			KRYP FOR-BAUSELSE			
NAVNE-DAG 09.11.											AMORIN-EN	
JAKKE-DELENE						HUNDE-GÅRD PIPEN						
I RET-NING AV REKKE				UT-VEKSLER STROPP				DU OG DU FLUKT				
		FLIKER MELODI								PÅ NYTT KNEKK		
RYDDER								SATTE PRIS PÅ GRUVE-DEL				
TYSK HAVNEBY					SERVISE-DELEN							
GRØNN-SAK(ER)						PIANO-DEL						

FRIST FOR INNSENDING ER 1. mars 2025

Vinnerne får et flaxlodd i posten!

Disse ble vinnere i siste nummer:

Inger Arnesen
Harstad

Gro W. Viken
Arneberg

Sverre Skoglund
Vangsvik

Ellen Marie Larsen
Moss

Asbjørn Reknes
Trondheim

10 GODE GRUNNER FOR MEDLEMSKAP I LOP

1. LOP organiserer pensjonister fra kommune, fylke og stat. LOP er partipolitisk og livssynsmessig nøytral.
2. LOP deltar i drøftingsmøtene med regjering og storting om trygdeoppgjørene og statsbudsjettene.
3. LOP er høringsinstans for departementene i saker av betydning for oss som pensjonister.
4. LOP har Pensjonsutvalg, Helse- og velferdsutvalg og komite for Eldrerådsarbeid som arbeider spesifikt innenfor sine fagområder.
5. LOP har to spesialrådgivere som gir gratis rådgivning til medlemmene innenfor pensjon/arv/booppgjør/testamente.
6. LOPs Kurs-Kontakt-Konferanseutvalg arrangerer kurs for tillitsvalgte lokalt.
7. LOP har et eget medlemsblad "Vi i LOP" som kommer ut fire ganger i året.
8. LOP har egen nettside www.lop.no og Facebookside som holder medlemmene oppdatert på det som skjer.
9. LOP tilbyr reiser i inn- og utland gjennom sine lokallag.
10. LOP sine lokallag tilbyr medlemstreff med foredrag, kåseri, kulturelle innslag, teaterkvelder, konserter m.v.

LOP i eldreråd

LOPs medlemmer er representert i mange kommunale og fylkeskommunale eldreråd over hele landet.

Se oversikt over LOP-medlemmer i eldreråd på våre nettsider: www.lop.no/om-oss

Løsningsordet kan sendes på e-post til mgh@hamrin.no eller på et postkort til:
Margaretha Hamrin, Nittedalsgata 67, 2000 Lillestrøm

LOKALLAGENE I LOP

INNLANDET

Gudbrandsdal
Birgit Dyrset

991 07 960 birglody@gmail.com

Lillehammer og omland

Per Rasmussen 995 07 051 prasmus@online.no

MØRE OG ROMSDAL

Kristiansund

Kari Raanes Kaspersen 970 95 103
kari.kaspersen@neasonline.no

Molde og omegn

Ragnhild M Bugge 909 57 004 rabbugge@online.no

NORDLAND

Midt-Helgeland

Turid Mæhre Olsen 924 56 568
turid.arna.olsen@hotmail.com

Rana

Bjørn Torstein Jakobsen 958 35 224 bjoernja@online.no

Vesterålen

Siri Rønnaug Randers-Pehrson
906 41 629 sirirrp@gmail.com

Vågan

Reidun Karjalainen 905 86 174
reidun.m.h.karjalainen@gmail.com

OSLO

Oslo
Karin Ståhl Woldseth 976 99 584
karin.woldseth@gmail.com

Meteorologisk Inst. Oslo Seniorklubb

Eivind A. Martinsen 945 30 414
eivindamar@gmail.com

PRESTEFØRENINGEN

Berit Lånke 918 45 995 berit.lanke@gmail.com

ROGALAND

Rogaland Sør

Bjørg Brekke Sørskog 906 69 184
bjorg.brekke.sorskog@kleppnett.no

TROMS OG FINNMARK

Tromsø

Betty Sabbasen 952 78 122
22bettysa@gmail.com

TRØNDELAG

Trondheim

Aage Borrman 911 12 385
aage.borrman@gmail.com

TELEMARK

Telemark

Turid Schüller Sølland 959 60 807
tu.sc.so@gmail.com

VESTFOLD

Larvik

Kari Dahle Halvorsen 480 44 839 karidh44@gmail.com

Sandefjord

Lill Holand 994 09 722
holand.lill@gmail.com

VESTLAND

Bergen og omland

Åge Rosnes 480 18 011 aarosnes@online.no

Voss og omland

Gunnvor Børsheim Lindland 959 67 184
gunnvorbl@gmail.com

AKERSHUS

Bærumsforeningen

Wenche Skard 482 20 860 wenc-ska@online.no

Romerike

Lisa Sand 908 72 625
lisalop.konto@gmail.com

ØSTFOLD

Indre Østfold

Ashild Tangen 917 05 611
ashildtangen@gmail.com

Moss

Turid Bakkerud
Nørving 952 31 299 turinoe@online.no

Sarpsborg

Gro Hansen 950 63 937 grohansen@getmail.no